# Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Panākt lielāku vienlīdzību Eiropas Savienībā"

**(pašiniciatīvas atzinums)**

(2023/C 75/09)

Ziņotāja: ***Ozlem YILDIRIM***

Līdzziņotājs: ***Cristian PÎRVULESCU***

| | |
|---|---|
| Pilnsapulces lēmums | 20.1.2022. |
| Juridiskais pamats | Reglamenta 52. panta 2. punkts |
| | Pašiniciatīvas atzinums |
| Atbildīgā specializētā nodaļa | Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa |
| Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē | 29.9.2022. |
| Pieņemts plenārsesijā | 26.10.2022. |
| Plenārsesija Nr. | 573 |
| Balsojuma rezultāts | |
| (par/pret/atturas) | 140/13/31 |

## 1. **Secinājumi un ieteikumi**

1.1. EESK atgādina Eiropas Savienības Pamattiesību hartas preambulu, kurā teikts, ka "Savienība balstās uz nedalāmām, universālām vērtībām – cilvēka cieņu, brīvību, vienlīdzību un solidaritāti". Komiteja arī uzsver Pamattiesību hartas 20. panta nozīmi, kurā ir nostiprināts princips par vienlīdzību likuma priekšā.

1.2. EESK arī norāda, ka vienlīdzības principa piemērošana aizliedz diskrimināciju un vienlaikus veicina arī tiesību normas konsekventu piemērošanu.

1.3. EESK mudina Padomi, Parlamentu un Komisiju turpināt veidot aizsardzību pret diskrimināciju piekļuvē precēm un pakalpojumiem, piemēram, pieņemot priekšlikumu direktīvai par vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu neatkarīgi no reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas ([1]).

1.4. EESK uzskata, ka Eiropas Savienības Pamattiesību harta ir stabils pamats un ka pamattiesību aizsardzības instrumenti ir jāizstrādā vienādi visā Savienībā. Turklāt ir svarīgi ņemt vērā jebkādu mijiedarbību, vidi un jebkādas situācijas, kurās var notikt diskriminācija. Atšķirīgā tiesiskā aizsardzība rada nepieņemamu tiesību hierarhiju un atstāj bez aizsardzības vairākas personu grupas.

1.5. Pašreizējā Eiropas aizsardzības sistēma ir galvenokārt balstīta uz cietušo tiesiskās aizsardzības līdzekļu un tiesību individuālu izmantošanu. Tomēr vairāki pētījumi liecina, ka ziņošana un procedūras nedod iespēju reaģēt uz nevienlīdzības strukturālo, intersekcionālo un sistēmisko dimensiju un ka cietušie savas tiesības izmanto ļoti reti, statistiski tikai ārkārtējos gadījumos un kā galējo līdzekli ([2]).

1.6. EESK uzsver, ka sociālo struktūru radīto komplekso nevienlīdzību un diskrimināciju var novērst tikai ar konsekventu un vispusīgu politiku, konkrētiem līdzekļiem un ilgtermiņa mobilizāciju. Izpratnes veicināšana, pamanāmība un apmācība ir svarīgi mehānismi, un tie ir jāiedarbina visās sabiedrības grupās.

1.7. EESK uzskata, ka vienlīdzības un pamattiesību aizsardzības veicināšana ir jāiekļauj plašākā sociālajā redzējumā, kas vairo un stiprina instrumentus, ar kuru palīdzību dalībvalstis un Eiropas iestādes īsteno atbalstu privātpersonām un publiskā un privātā sektora dalībniekiem.

---

([1]) COM(2008) 426.

([2]) Pamattiesību aģentūra, *Equality in the EU 20 Years on from the initial implementation of the Equality Directives*, 2021. gada aprīlis (pilns ziņojums pieejams angļu valodā).

1.8. EESK uzskata, ka ES būtu aktīvi jāveicina vispārējā vienlīdzīgu iespēju un pozitīvu pienākumu principa atzīšana, lai nostiprinātu šo principu. Lai to panāktu, iestādēm ir jāsāk izstrādāt nākamās paaudzes pasākumi līdztiesības veicināšanai Eiropā.

1.9. EESK atzīst, ka tehnoloģiju attīstība daudziem iedzīvotājiem atvieglo tiesību pieejamību, tomēr norāda, ka tā var radīt jaunus šķēršļus vienlīdzībai, kā arī jaunas vajadzības iejaukties, lai nodrošinātu vienlīdzīgas attieksmes principa uzraudzību un piemērošanu.

1.10. Lai pārvarētu individuālo tiesāšanās slogu un tiesvedībai būtu tāds spēks, kas atbilstu praksei, par kuru iesniegta prasība, un lai tiesiskais regulējums būtu efektīvs brīdinājums diskriminācijas regulēšanai, EESK atbalsta to, ka ES izstrādā tiesību aktus tādu standartu pieņemšanai, kas dalībvalstīs palīdz īstenot kolektīvu rīcību, kuras mērķis ir uzlabot tiesiskās aizsardzības pieejamību un tās ietekmi cīņā pret diskrimināciju un vienlīdzīgas attieksmes veicināšanā.

1.11. EESK uzskata, ka ES dalībvalstu iestādēm ir jānodrošina politiķu, arodbiedrību un apvienību pārstāvju drošība, vienlīdzīga attieksme un aizsardzība, kas izriet no ES vērtībām, proti, demokrātijas, tiesiskuma un nediskriminācijas politisko uzskatu dēļ.

1.12. Jāuzlabo arī visu pilsoniskās sabiedrības dalībnieku, it īpaši cilvēktiesību aizsardzībā iesaistīto personu, spēja strādāt ar pašreizējiem juridiskajiem instrumentiem un sadarboties ar valsts iestādēm.

## 2. **Vispārīgas piezīmes**

2.1. EESK atgādina Eiropas Savienības Pamattiesību hartas preambulu, kurā teikts, ka "Savienība balstās uz nedalāmām, universālām vērtībām – cilvēka cieņu, brīvību, vienlīdzību un solidaritāti". Komiteja arī uzsver Pamattiesību hartas 20. panta nozīmi, kurā ir nostiprināts princips par vienlīdzību likuma priekšā.

2.2. EESK arī norāda, ka vienlīdzības principa piemērošana aizliedz diskrimināciju un vienlaikus veicina arī tiesību normas konsekventu piemērošanu.

2.3. Mūsdienās Eiropas Savienība atzīst daudzējādas nevienlīdzības izpausmes un to intersekcionālo dimensiju (piemēram, dzimumu, etnisko, sociālo, paaudžu u. c. nevienlīdzību).

2.4. Vairāk nekā 20 gadus pēc Amsterdamas līguma pieņemšanas visi ES un valstu rādītāji liecina, ka nodarbinātības jomā, kā arī preču, izglītības, sabiedrisko pakalpojumu un sociālās aizsardzības pieejamības jomā joprojām vērojama diskriminācija etniskās piederības, rases, dzimuma, seksuālās orientācijas, uzskatu un pārliecības, invaliditātes un vecuma dēļ.

2.5. Šādas diskriminācijas esamība ir saistīta ar sarežģītiem procesiem, kas bieži vien pārklājas, un izriet no integrētiem procesiem, kā arī sistēmām un normām, kas rada un atkārto tiešu vai netiešu diskrimināciju. Šāda nevienlīdzības avotu sasaiste rada sistēmiskas situācijas, kas reāli kavē vienlīdzības veicināšanu ([3]).

2.6. EESK ne tikai ar savu locekļu starpniecību, bet arī ar dalībvalstīs īstenotajiem pasākumiem konstatē, ka vispārējais sociālais klimats pasliktinās un arvien plašāk izplatās diskriminējoša attieksme pret neaizsargātām personām. No šāda viedokļa ir skaidrs, ka ir vajadzīga ātra un saskaņota rīcība valstu un ES līmenī.

2.7. Turklāt pēc gandrīz diviem Covid-19 krīzes gadiem vairākas ANO aģentūras, tostarp Starptautiskā Darba organizācija ([4]), konstatē satraucošas pazīmes, kas liecina par sociālās un teritoriālās nevienlīdzības palielināšanos. Covid-19 krīze ir saasinājusi sociālo un ekonomisko nevienlīdzību un būtiski ietekmējusi Eiropas uzņēmumus, mazinot to spēju saglabāt un radīt darbvietas.

2.8. Tā rezultātā nabadzīgas vai nestabilas sociālās grupas ir kļuvušas neaizsargātākas pret diskrimināciju, ko papildina arī citi neaizsargātības faktori. EESK uzsver, ka ir jāpievēršas šādas diskriminācijas specifikai un jāizstrādā stingra politika cīņai pret ekonomiski un sociāli neaizsargātu iedzīvotāju diskrimināciju Eiropas Savienībā.

---

([3]) Mulder, J., *Indirect sex discrimination in employment*, Eiropas juridisko ekspertu tīkls dzimumu līdztiesības un nediskriminācijas jomā, Eiropas Komisija, 2020.

([4]) Skatīt SDO ziņojuma 8. izdevumu par pašreizējās krīzes ietekmi uz darba vidi, 2021. gada oktobris. Starptautiskā Darba organizācija (SDO), *Covid-19: ILO Monitor, 8. izdevums*, 2021. gada 27. oktobris.

2.9. EESK uzsver, ka sociālo struktūru radīto komplekso nevienlīdzību un diskrimināciju var novērst tikai ar spēcīgu politiku, konkrētiem līdzekļiem un ilgtermiņa mobilizāciju. Valstu līdztiesības veicināšanas un cilvēktiesību aizstāvības struktūrām ir vajadzīgs lielāks un apjomīgāks atbalsts, it īpaši attiecībā uz to neatkarības palielināšanu un personāla un finanšu piešķīrumu palielināšanu. Izpratnes veicināšana, pamanāmība un apmācība ir svarīgi mehānismi, un tie ir jāiedarbina visās sabiedrības grupās un publiskajās politikās.

2.10. EESK uzskata, ka vienlīdzības un pamattiesību aizsardzības veicināšana ir jāiekļauj plašākā sociālajā redzējumā, kas vairo un stiprina instrumentus, ar kuru palīdzību dalībvalstis un Eiropas iestādes īsteno atbalstu privātpersonām un publiskā un privātā sektora dalībniekiem.

2.11. EESK atkārtoti pauž pilnīgu atbalstu jaunajam Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānam un uzskata, ka ir iespējama daudzu elementu konverģence ar vienlīdzības veicināšanu, pamattiesību aizsardzību un cīņu pret diskrimināciju ([5]). Lai šos mērķus sasniegtu, ir būtiski pievērst lielāku uzmanību to īstenošanai.

2.12. Tāpat kā iepriekšējos atzinumos ([6]), EESK atzinīgi vērtē ES pasākumus dzimumu līdztiesības, aizsardzības pret diskrimināciju etniskās izcelsmes, rases, vecuma, reliģijas, uzskatu vai pārliecības dēļ, LGBTIK+ personu tiesību aizsardzības, personu ar invaliditāti tiesību aizsardzības, kā arī romu integrācijas un migrantu tiesību aizsardzības jomā.

2.13. Komiteja jau ir norādījusi, ka cilvēktiesību aizsardzības iestādes, pilsoniskās sabiedrības organizācijas un sociālie partneri vēl nav pilnībā izmantojuši hartas potenciālu. Ir vajadzīgi uzlabojumi, lai palielinātu tās ietekmi uz vienlīdzības principa aizsardzību, saglabāšanu, veicināšanu, īstenošanu un piemērošanu ([7]).

2.14. Pašreizējā Eiropas aizsardzības sistēma ir galvenokārt balstīta uz cietušo tiesiskās aizsardzības līdzekļu un tiesību individuālu izmantošanu. Tomēr visi pētījumi liecina, ka ziņošana un procedūras nedod iespēju reaģēt uz nevienlīdzības strukturālo, intersekcionālo un sistēmisko dimensiju un ka cietušie savas tiesības izmanto ļoti reti, statistiski tikai ārkārtējos gadījumos un kā galējo līdzekli ([8]).

2.15. Pašlaik cīņa pret diskrimināciju nodarbinātības jomā aprobežojas ar situācijām, kas atbilst Līguma par Eiropas Savienības darbību 19. pantā minētajiem kritērijiem (dzimums, rase vai etniskā piederība, reliģija vai pārliecība, invaliditāte, vecums vai seksuālā orientācija).

2.16. Turklāt ES tiesību aizsardzība attiecībā uz preču un sabiedrisko pakalpojumu pieejamību balstās vienīgi uz rases, etniskās piederības un dzimumu līdztiesības kritērijiem. Neviens cits vienlīdzības pārkāpums netiek uzskatīts par pārkāpumu, un atkarībā no kritērijiem aizsardzība pret diskrimināciju ir atšķirīga.

2.17. Pašlaik aizsardzība pret diskrimināciju dalībvalstīs ir atšķirīga. Dažās dalībvalstīs preces un pakalpojumi ir aizsargāti pret jebkāda veida diskrimināciju, kas minēta 19. pantā, savukārt citās šāda aizsardzība ir plašāka un neaprobežojas ar 19. pantā noteiktajiem kritērijiem. Tas nozīmē, ka aizsardzība pret diskrimināciju un, tātad, vienlīdzība dalībvalstīs ir atšķirīga.

2.18. Ņemot vērā šos konstatējumus, ir jānosaka nākamie soļi, kas jāveic, lai pārvarētu pašreizējos ierobežojumus vienlīdzības aizsardzības mehānisma faktiskā īstenošanā Eiropas Savienībā iekļaušanas perspektīvā.

---

([5]) Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāns, COM(2021) 38 (OV C 374, 16.9.2021., 38. lpp.).

([6]) Skatīt, piemēram, atzinumu par sieviešu ar invaliditāti stāvokli (SOC/579) (OV C 367, 10.10.2018., 20. lpp.); romu sieviešu stāvokli (SOC/585) (OV C 110, 22.3.2019., 20. lpp.); stratēģiju par personu ar invaliditāti tiesībām (SOC/616) (OV C 97, 24.3.2020., 41. lpp.); daudzveidības pārvaldību ES dalībvalstīs (SOC/642) (OV C 10, 11.1.2021., 7. lpp.); *LGBTIQ* līdztiesības stratēģiju 2020.–2025. gadam (SOC/667) (OV C 286, 16.7.2021., 128. lpp.); rīcības plānu par integrāciju un iekļaušanu 2021.–2027. gadam (SOC/668) (OV C 286, 16.7.2021., 134. lpp.); stratēģiju par personu ar invaliditāti tiesībām (SOC/680) (OV C 374, 16.9.2021., 50. lpp.) un Romu integrācijas stratēģiju laikposmam pēc 2020. gada.

([7]) Atzinums par jauno stratēģiju *ES Pamattiesību hartas īstenošanai* (SOC/671) (OV C 341, 24.8.2021., 50. lpp.).

([8]) Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra, *Vienlīdzība ES 20 gadus pēc līdztiesības direktīvu sākotnējās īstenošanas, op. cit.*

3. **Īpašas piezīmes**

3.1. *Veicināt vispārējā vienlīdzības principa apstiprināšanu dalībvalstīs*

3.1.1. Pašreizējā situācija Eiropā liecina, ka vienlīdzības princips ir mērķis, kas joprojām ir pakļauts būtiskam riskam. Komisija, piemēram, norāda, ka Covid-19 laikā vienlīdzīga piekļuve veselības aprūpei Eiropā bija milzīgs izaicinājums ([9]).

3.1.2. Mūsdienās dažas Eiropas valstis savā tiesiskajā regulējumā iekļauj vispārējo vienlīdzības principu, nostiprinot tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi pilsoniskajā sabiedrībā, ekonomiskajās attiecībās un attiecībās ar valsti, bet citas piemēro sankcijas vienīgi diskriminācijai, kas ir skaidri aizliegta ar likumu, neparedzot nekādu pozitīvu pienākumu īstenot vienlīdzības principu ([10]).

3.1.3. Šādas atšķirības rada būtisku Eiropas pilsoņu un iedzīvotāju nevienlīdzību attiecībā uz vienlīdzības principa piemērošanu, tā aizsardzību ar likumu un prasībām, kas izvirzītas tā efektīvai īstenošanai.

3.1.4. EESK aicina Komisiju atzīt strukturālās problēmas, kas kavē vienlīdzības principa pilnīgu īstenošanu, par ko liecina nepietiekamais progress un nevienlīdzības apmērs mūsdienu Eiropā. Šajā pastāvīgajā novērtēšanas procesā būtu aktīvi jāiesaista valstu līdztiesības veicināšanas un cilvēktiesību aizstāvības organizācijas.

3.1.5. EESK uzskata, ka Savienībai, mobilizējot visas tās kompetences jomas, ir obligāti jāpieņem vērienīga vienlīdzības un vienlīdzīgu iespēju principa veicināšanas politika, kas atbilstu Līgumā par Eiropas Savienību un Pamattiesību hartā nostiprinātajām vērtībām. Šajā ziņā EESK atbalsta Eiropas Komisijas jauno iniciatīvu, kuras pamatā ir Līguma 157. un 19. pants un kurā galvenā uzmanība pievērsta valstu līdztiesības veicināšanas iestāžu efektivitātei, to potenciāla attīstīšanai un to daudzajiem uzdevumiem un spējām.

3.1.6. Savienībai ir vajadzīgi konkrēti līdzekļi, lai vispārējo vienlīdzības principu pārvērstu juridiskā principā, kas būtu piemērojams visām dalībvalstīm un dotu iespēju piešķirt aizsardzību ne tikai nevienlīdzīgas attieksmes gadījumos, kas saistīti ar septiņiem diskriminācijas kritērijiem, kurus aizsargā Līguma par Eiropas Savienības darbību 19. pants, bet arī citos gadījumos. Struktūrfondu izmantošana, piemēram, būtu viens no efektīviem līdzekļiem diskriminācijas novēršanas pasākumu faktiskai īstenošanai.

3.1.7. Vienlīdzīgas attieksmes vispārējā principa atzīšana, pozitīvu pienākumu noteikšana un to sistēmiskās dimensijas atzīšana ir līdzekļi, kas uzlabotu cīņu pret ekonomisko un sociālo nevienlīdzību.

3.2. *Cīņa pret nevienlīdzību un diskrimināciju digitālajā jomā*

3.2.1. EESK atzīst, ka tehnoloģiju attīstība atvieglo daudzu iedzīvotāju tiesību pieejamību, tomēr uzskata, ka tā rada jaunus šķēršļus vienlīdzīgai piekļuvei tiesībām un pakalpojumiem, kā arī jaunas vajadzības iejaukties, lai aizstāvētu vienlīdzīgas attieksmes principu.

3.2.2. Valsts pakalpojumu digitalizācija un preču un pakalpojumu (tostarp pamatpakalpojumu) pieejamība tiešsaistē ir būtiski mainījusi attiecības ar lietotāju – ir nojaukti fiziskie šķēršļi, taču ir radušies jauni digitālie šķēršļi. Digitalizācijas dēļ piekļuve tiesībām un pakalpojumiem ir liegta atsevišķām iedzīvotāju grupām, piemēram, trūcīgajiem vai mazāk aizsargātajiem, cilvēkiem ar invaliditāti, kā arī lielākajai daļai vecāka gadagājuma cilvēku Eiropā ([11]).

3.2.3. Lai novērstu šādus darbības traucējumus, ir jāizstrādā un jāīsteno jaunas publiskas digitālās iekļaušanas politikas un jāparedz publiskā un privātā sektora dalībniekiem pozitīvi pienākumi pret lietotājiem, tostarp nodrošināt vieglu un bezmaksas piekļuvi.

---

([9]) Eiropas Komisija, *Solidaritāte veselības jomā. Nevienlīdzības samazināšana veselības jomā Eiropas Savienībā* (COM(2009) 567 final).
([10]) Crowley, N., *Making Europe more Equal: A legal Duty?*, Equinet, 2016.
([11]) Défenseur des droits, *Dématérialisation et inégalités d'accès aux services publics*, 2019.; un *Dématérialisation des services publics: trois ans après, où en est-on?*, 2022.

3.2.4. EESK norāda, ka papildus tehniskajām grūtībām, kas saistītas ar tehnisko piekļuvi, un saistībā ar rīkiem, kas iegūti no algoritmiem ([12]) un biometriskajām tehnoloģijām ([13]), mēs saskaramies ar jaunām tiesību pārkāpumu un diskriminācijas problēmām.

3.2.5. Kā liecina Eiropas Padomes ([14]) un Pamattiesību aģentūras ([15]) darbs, ar algoritmiskiem lēmumiem tiek ieviesti lēmumu pieņemšanas rīki ar diskriminējošu neobjektivitāti, kas balstīti uz rezultātu automatizētu reproducēšanu. Vispiemērotākie tiesību instrumenti mākslīgā intelekta radīta diskriminācijas riska mazināšanai ir nediskriminācijas un datu aizsardzības tiesību akti. Ja tie tiktu efektīvi īstenoti, abi tiesību instrumenti varētu palīdzēt apkarot nelikumīgu diskrimināciju.

3.2.6. EESK uzskata, ka šo seku uzraudzībai ir vajadzīga stingra publiskā politika, ko piemēro visam ES iekšējam tirgum un ekonomikas dalībniekiem ārpus ES. Šajā nolūkā (saskaņā ar pašlaik pieņemšanas procesā esošo Digitālo pakalpojumu tiesību aktu) ir jāievieš procesi automatizētu lēmumu pieņemšanas uzraudzībai, datu verifikācijai, novērtēšanai, ietekmes novērtējumiem un korekcijai šo tehnoloģiju izstrādē un ieviešanā. Arī digitālo pakalpojumu direktīvas pieņemšana var palīdzēt rast risinājumus.

3.3. *Vienlīdzīgas attieksmes aizsardzības un cīņas pret diskrimināciju paplašināšana darba vidē*

3.3.1. EESK uzsver, ka nodarbinātībai ir izšķiroša nozīme, jo tā nodrošina integrāciju un solījuma par vienlīdzību visiem īstenošanu.

3.3.2. Neraugoties uz ES vēsturisko apņemšanos veicināt sieviešu līdztiesību nodarbinātības jomā, pašreizējā situācija mums rāda, ka vēsturiski sievietes ir pirmās, kas cieš no (ekonomisko, sociālo, veselības un citu) krīžu sekām. Dzimumu līdztiesība darbavietā joprojām ir viena no lielākajām problēmām, ar ko saskaras Eiropas valstis. Līdz ar Covid krīzi sieviešu nodarbinātības līmenis visās vecuma grupās un profesionālajās grupās kopumā samazinājās līdz 61,8 % ([16]).

3.3.3. Dzimumu nevienlīdzību papildina citi nevienlīdzības veidi. *Eurostat* 2019. gada apsekojums liecina, ka 68 % cilvēku ar invaliditāti bija pakļauti nabadzības vai sociālās atstumtības riskam salīdzinājumā ar 28,4 % pārējo iedzīvotāju ([17]). 21 % cilvēku, kuri sevi uzskata par LGBT, kā arī 25 % Magribas, Āfrikas un romu izcelsmes personu jutās diskriminēti darbā ([18]).

3.3.4. Eirobarometra 2020. gada aptauja par diskrimināciju liecina, ka 59 % eiropiešu par galveno diskriminācijas cēloni uzskata etnisko piederību vai ādas krāsu, un pētījumi liecina, ka šāda diskriminācija ir īpaši nozīmīga nodarbinātības jomā, kur tā būtiski ietekmē vienlīdzīgas iespējas un sociālo iekļaušanu. Šādas diskriminācijas konstatēšanai tiesā būtu jāievieš efektīvas metodes, piemēram, Francijas Augstāko tiesu atzītā *Clerc* metode, kas ļauj salīdzināt vienā un tajā pašā līmenī darbā pieņemto personu karjeras virzību ([19]).

3.3.5. Pašlaik ES politika cīņai pret diskrimināciju nodarbinātības jomā aprobežojas ar tiesisko regulējumu, kas ļauj konstatēt diskriminācijas situācijas tiesās, uzliekot potenciālajam cietušajam ļoti smagu diskriminācijas apkarošanas slogu, jo tiek sākta viena vai vairākas tiesvedības pret viņa darba devēju, pakalpojumu sniedzēju vai valsti.

---

([12]) Gerards, J., Xenidis, R., *Algorithmic discrimination in Europe*, Eiropas juridisko ekspertu tīkls dzimumu līdztiesības un nediskriminācijas jomā, Eiropas Komisija, 2020.

([13]) Défenseur des droits, *Technologies biométriques: L'impératif respect des droits fondamentaux*, 2021.

([14]) Eiropas Padome, Zuiderveen Borgesius, F., *Discrimination, Artificial Intelligence and algorithmic decision-making*, 2018.

([15]) Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra, *Nākotnes tiesību nodrošināšana. Mākslīgais intelekts un pamattiesības*, 2021.

([16]) Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts (*EIGE*), *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic.*

([17]) Eurostat, *Income inequalities*, 2019.

([18]) Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra, *Vienlīdzība ES 20 gadus pēc līdztiesības direktīvu sākotnējās īstenošanas, op. cit.*

([19]) Chappe. V.A., *La preuve par comparaison: méthode des panels et droit de la non-discrimination, Sociologies pratiques*, 2011/2 nr. 23, 45. – 55. lpp.; *Défenseur des droits* 2022. gada 31. augusta pamatlēmums Nr. 2022-139; Kasācijas tiesa: *Cass.soc.*10/7/1998, Nr. 90-41231; *Cass.soc.* 4/7/2000, Nr. 98-43285; *Cass.soc.* 28/6/2006, Nr. 04-46419.

3.3.6. Komisija jau sen ir atzinusi, ka diskriminācija ir kolektīvo parādību rezultāts. Tiesvedība, izskatot katru gadījumu atsevišķi, cietušajiem ir ļoti apgrūtinoša. Nevēršanās tiesā diskriminācijas jomā ir dokumentēta un masveidīga ([20]). Par diskrimināciju nodarbinātības jomā ir ierosināts maz tiesvedības lietu, un par diskrimināciju attiecībā uz piekļuvi precēm un pakalpojumiem gandrīz nemaz. Varētu stiprināt ar jurisdikciju nesaistītus mehānismus un procesus vienlīdzības veicināšanai, kā arī atbalstu *pro bono* juridiskam darbam un tiesvedībai sabiedrības interesēs.

3.3.7. Lai pārvarētu individuālo tiesāšanās slogu un tiesvedībai būtu tāds spēks, kas atbilstu praksei, par kuru iesniegta prasība, un lai tiesiskais regulējums būtu efektīvs brīdinājums diskriminācijas regulēšanai, EESK atbalsta to, ka ES izstrādā tiesību aktus tādu procesuālo rīku pieņemšanai, kas veicinātu tiesību pieejamību dalībvalstīs, piemēram, izmantojot kolektīvās rīcības mehānismus, kas uzlabo tiesiskās aizsardzības pieejamību un tās ietekmi cīņā pret diskrimināciju un vienlīdzīgas attieksmes veicināšanā.

3.3.8. Turklāt, ja Eiropas Savienība vēlas efektīvi apkarot diskriminmāciju profesionālajā jomā, strīda izšķiršana tiesā nevar būt vienīgais intervences veids reaģēšanai uz pašreiz vērojamo kolektīvo un sistēmisko diskrimināciju.

3.3.9. Papildus tiesiskajai aizsardzībai Eiropas Savienībai ir jāpaplašina pret diskrimināciju vērsto pasākumu klāsts, pieprasot izmantot prognozēšanas instrumentus, ar kuriem veikt preventīvus pasākumus, labotu praksi un novērstu diskrimināciju.

3.3.10. EESK uzskata, ka līdzīga politika būtu jāīsteno attiecībā uz diskrimināciju, kuras pamatā ir visi Līguma par Eiropas Savienības darbību 19. pantā noteiktie kritēriji. Tādēļ Komiteja aicina Komisiju:

i. nodarbinātības un diskriminācijas novēršanas politikas jomā uzņemties saistības efektīvi īstenot pastāvošos pasākumus vai pieņemt jaunus pasākumus vienlīdzības veicināšanai nodarbinātības jomā un nodrošināt spēkā esošo tiesību aktu faktisku īstenošanu;

ii. panākt, ka tiek pieņemti pasākumi, kas palīdzētu analizēt diskrimināciju darbā un veicinātu darba devēju novērtēšanas, ziņošanas un uzraudzības pienākumus;

iii. palīdzēt uzņēmumiem izstrādāt diskriminācijas novēršanas un iekļaušanas metodes.

3.4. *Aizsardzības pret diskrimināciju darbības jomas paplašināšana un vienādošana Eiropas Savienībā*

3.4.1. EESK mudina Eiropas Savienību turpināt veidot aizsardzību pret diskrimināciju piekļuvē precēm un pakalpojumiem, piemēram, pieņemot priekšlikumu direktīvai par vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu neatkarīgi no reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas.

3.4.2. EESK konstatē, ka pašreizējā aizsardzība pret diskrimināciju piekļuvē precēm un pakalpojumiem rada aizsardzības hierarhiju atkarībā no kritērijiem un tādējādi rada nevienlīdzīgu aizsardzības situāciju tiem, uz kuriem attiecas diskriminācijas kritēriji.

3.4.3. Lai gan nediskriminācijas princips ir viens no pamattiesību aizsardzības pīlāriem Eiropas Savienībā, kamēr ir apturēta direktīvas priekšlikuma pieņemšana, Eiropas Savienība nepildīs savu uzdevumu, t. i., vienlīdzīgu tiesību īstenošanu Eiropas publiskajā telpā.

3.4.4. EESK aicina Padomi, Parlamentu un Komisiju nodrošināt, ka priekšlikums direktīvai tiek pieņemts tādā redakcijā, kurā iekļauti tās vispārējie priekšlikumi par tiesību un tiesiskās aizsardzības līdzekļu pieejamības nosacījumu uzlabošanu, tostarp par mehānismiem, kas veicina tiesību pieejamību ar kolektīvās rīcības procedūru starpniecību, lai reāli nodrošinātu šādu pieejamību un valstu diskriminācijas novēršanas iestāžu kompetences atzīšanu.

3.4.5. Eiropas Savienībai būtu aktīvāk jāstrādā un jāpastiprina sadarbība uz vietas, lai nodrošinātu, ka bez izņēmumiem tiek ievērotas LGBTIK+ pamattiesības, ka viņi nekādi netiek vajāti un ka tiek stiprināta viņu līdzdalība sabiedriskajā dzīvē.

([20]) Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra, *Vienlīdzība ES 20 gadus pēc līdztiesības direktīvu sākotnējās īstenošanas, op. cit.*

3.5. EESK uzskata, ka ES būtu aktīvi jāiesaistās vispārējā vienlīdzīgu iespēju principa un pozitīvu pienākumu atzīšanas veicināšanā. ES iestādēm ir arī jāsniedz atbalsts valstu līdztiesības veicināšanas un cilvēktiesību aizstāvības organizācijām, pieņemot saistošus standartus, lai tās varētu pilnībā izmantot savu potenciālu un nodrošināt spēkā esošo tiesību aktu reālu piemērošanu.

3.6. *Atjaunināt aizsardzību pret politisko, arodbiedrību un pilsonisko diskrimināciju*

3.6.1. EESK konstatē, ka pēdējos gados politiskie, arodbiedrību vai darba ņēmēju apvienību, un pilsoniskās sabiedrības aktīvisti visā Eiropā var saskarties ar grūtībām īstenot savu vārda un rīcības brīvību, piemēram, tiesības protestēt, lai izteiktu savas prasības vai vestu sarunas.

3.6.2. EESK uzskata, ka dalībvalstīm atbilstoši saviem tiesību aktiem un piemērojamiem starptautiskiem instrumentiem ir reāli jānodrošina politiķu, sociālo partneru un apvienību pārstāvju drošība, vienlīdzīga attieksme un aizsardzība, kas izriet no ES vērtībām, proti, demokrātijas, tiesiskuma un nediskriminācijas politisko uzskatu dēļ.

3.6.3. Visas dalībvalstis ir ratificējušas SDO 87. konvenciju par biedrošanās brīvību un tiesībām apvienoties organizācijās un SDO 98. konvenciju par tiesībām apvienoties organizācijās un slēgt koplīgumus. Ir jāievēro un jāveicina arī biedrošanās brīvība un tiesības apvienoties organizācijās. Ir svarīgi, lai valstu un ES līmenī notiktu diskusija par to, kā nodrošināt, ka darba ņēmēji var piekļūt arodbiedrību pārstāvībai un izmantot savas tiesības kolektīvi apvienoties organizācijās un kolektīvi rīkoties ([21]). Saskaņā ar starptautiski atzītiem Starptautiskās Darba organizācijas standartiem EESK mudina dalībvalstis un Komisiju saskaņā ar saviem tiesību aktiem, rūpniecisko attiecību sistēmām un piemērojamiem starptautiskajiem instrumentiem panākt, lai tiktu efektīvi aizsargāta biedrošanās brīvība, tiesības apvienoties organizācijās un slēgt koplīgumus.

3.7. *Efektīvas valsts iestādes, kas veicinātu vienlīdzību, aizsargātu pamattiesības un apkarotu diskrimināciju*

3.7.1. Eiropas un valstu noteikumu piemērošanai šajā jomā pārāk bieži ir būtiski ierobežojumi, kas saistīti ar katrai dalībvalstij raksturīgajiem juridiskajiem, institucionālajiem, organizatoriskajiem un finansiālajiem aspektiem.

3.7.2. Komiteja uzskata, ka ir jāizstrādā konkrēti plāni, tostarp finansiāls atbalsts valsts iestāžu spēju uzlabošanai.

3.7.3. Komiteja mudina Komisiju izstrādāt palīdzības programmu valstu iestādēm, kuras ir atbildīgas par cilvēktiesību jautājumiem, lai uzlabotu, stiprinātu un racionalizētu to spējas (izveide, reģistrācija un atbilstība starptautiskajiem standartiem), tostarp izpratnes veidošanu, zināšanas un visu grupu īpašo vajadzību apmierināšanu.

3.7.4. Jāuzlabo arī visu pilsoniskās sabiedrības un sociālās jomas dalībnieku, it īpaši cilvēktiesību aizsardzībā iesaistīto personu, spēja strādāt ar pašreizējiem juridiskajiem instrumentiem un sadarboties ar valsts iestādēm. Ir vajadzīgs lielāks atbalsts sociālās jomas dalībniekiem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas nodrošina tiesību pieejamību no diskriminācijas cietušajām personām. Viņiem sniegtais atbalsts var būt apmācība, izpratnes veicināšana, zināšanu un labas prakses piemēru tālāknodošana, finansiāls un organizatorisks atbalsts, kā arī aizsardzība pret uzbrukumiem un nomelnošanas kampaņām.

3.7.5. Kā jau ieteikts iepriekš, Komiteja atkārtoti norāda, ka ir jāizveido efektīvs un pieejams mehānisms, ar kuru atklāt un ziņot par fiziskiem un verbāliem uzbrukumiem, iebiedēšanu un aizskaršanu (tostarp ar ļaunprātīgām darbībām), naida runu, kas vērsta pret pilsoniskās sabiedrības organizācijām, t. sk. cilvēktiesību aizsardzības organizācijām ([22]). Ja šie uzbrukumi notiek digitālajā vidē, tie ir ātri jāidentificē un jādzēš attiecīgās publikācijas.

Briselē, 2022. gada 26. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas*
*priekšsēdētāja*
Christa SCHWENG

([21]) Sk. arī atzinuma "Pienācīgas minimālās algas visā Eiropā" (SOC/632) 4.5.3. un 4.5.6. punktu (OV C 429, 11.12.2020., 159. lpp.).
([22]) Atzinums par jauno ES Pamattiesību hartas īstenošanas stratēģiju (SOC/671) (OV C 341, 24.8.2021., 50. lpp.).

*PIELIKUMS*

Turpmāk minētie grozījumi ieguva vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu, taču tika noraidīti debatēs (Reglamenta 59. panta 3. punkts).

**1. GROZĪJUMS**

**SOC/724 – Panākt lielāku vienlīdzību Eiropas Savienībā**

**3.3.7. punkts**

**Grozīt šādi:**

| Specializētās nodaļas atzinums | Grozījums |
|---|---|
| Lai pārvarētu individuālo tiesāšanās slogu un tiesvedībai būtu tāds spēks, kas atbilstu praksei, par kuru iesniegta prasība, un lai tiesiskais regulējums būtu efektīvs brīdinājums diskriminācijas regulēšanai, EESK ***atbalsta to, ka ES izstrādā*** tiesību aktus tādu procesuālo rīku pieņemšanai, kas veicinātu tiesību pieejamību ***dalībvalstīs***, piemēram, izmantojot kolektīvās rīcības mehānismus, kas uzlabo tiesiskās aizsardzības pieejamību un tās ietekmi cīņā pret diskrimināciju un vienlīdzīgas attieksmes veicināšanā. | Lai pārvarētu individuālo tiesāšanās slogu un tiesvedībai būtu tāds spēks, kas atbilstu praksei, par kuru iesniegta prasība, un lai tiesiskais regulējums būtu efektīvs brīdinājums diskriminācijas regulēšanai, EESK ***mudina dalībvalstis apsvērt un vajadzības gadījumā veikt atbilstošus pasākumus, lai nodrošinātu un atbalstītu tiesu iestāžu pieejamību. Tas varētu ietvert*** tiesību aktus tādu procesuālo rīku pieņemšanai, kas veicinātu tiesību pieejamību ***attiecīgajā dalībvalstī***, piemēram, izmantojot kolektīvās rīcības mehānismus, kas ***var uzlabot*** tiesiskās aizsardzības pieejamību un tās ietekmi cīņā pret diskrimināciju un vienlīdzīgas attieksmes veicināšanā. |

**Pamatojums**

Izpētes grupā un SOC specializētajā nodaļā visās trijās grupās netika panākta vienošanās par šo jautājumu. Procesuālās tiesības tradicionāli ir dalībvalstu kompetencē. Tāpēc pašām dalībvalstīm būtu jāizlemj, vai tās vēlas valsts līmenī ieviest kolektīvas rīcības/kolektīvās tiesiskās aizsardzības līdzekļus kā instrumentu vienlīdzības principa īstenošanai. Tas dotu arī iespēju jebkuru nacionālo sistēmu pielāgot valsts reālajai situācijai. Turklāt nedrīkst aizmirst, ka kolektīvā tiesiskā aizsardzība varētu tikt izmantota arī ļaunprātīgi.

**Balsojuma rezultāts**

Par: 59

Pret: 104

Atturas: 13

**2. GROZĪJUMS**

**SOC/724 – Panākt lielāku vienlīdzību Eiropas Savienībā**

**3.3.10. punkts**

**Grozīt šādi:**

| Specializētās nodaļas atzinums | Grozījums |
|---|---|
| EESK uzskata, ka līdzīga politika būtu jāīsteno attiecībā uz diskrimināciju, kuras pamatā ir visi Līguma par Eiropas Savienības darbību 19. pantā noteiktie kritēriji. Tādēļ Komiteja aicina Komisiju: | EESK uzskata, ka līdzīga politika būtu jāīsteno attiecībā uz diskrimināciju, kuras pamatā ir visi Līguma par Eiropas Savienības darbību 19. pantā noteiktie kritēriji. Tādēļ Komiteja aicina Komisiju: |
| — nodarbinātības un diskriminācijas novēršanas politikas jomā uzņemties saistības efektīvi īstenot pastāvošos pasākumus vai pieņemt jaunus pasākumus vienlīdzības veicināšanai nodarbinātības jomā un nodrošināt spēkā esošo tiesību aktu faktisku īstenošanu; | — nodarbinātības un diskriminācijas novēršanas politikas jomā uzņemties saistības efektīvi īstenot pastāvošos pasākumus vai pieņemt jaunus pasākumus vienlīdzības veicināšanai nodarbinātības jomā un nodrošināt spēkā esošo tiesību aktu faktisku īstenošanu; |
| — panākt, ka tiek pieņemti pasākumi, kas ***palīdzētu analizēt diskrimināciju*** darbā un ***veicinātu darba devēju*** novērtēšanas, ziņošanas un uzraudzības ***pienākumus***; | — panākt, ka tiek pieņemti pasākumi, kas ***palīdz*** darbā ***efektīvi piemērot ES tiesību aktos noteikto diskriminācijas definīciju, un lai sniegtu norādījumus darba devējiem par tiem noteiktajiem*** novērtēšanas, ziņošanas un uzraudzības pienākumiem; |
| — palīdzēt uzņēmumiem izstrādāt diskriminācijas novēršanas un iekļaušanas metodes. | — palīdzēt uzņēmumiem izstrādāt diskriminācijas novēršanas un iekļaušanas metodes. |

**Pamatojums**

Šis punkts attiecas uz politikas īstenošanu, pamatojoties uz LESD 19. pantā noteiktajiem kritērijiem. Šā atzinuma 3.4.1. un 1.3. punktā jau norādīts, ka "EESK mudina Eiropas Savienību turpināt veidot aizsardzību pret diskrimināciju piekļuvē precēm un pakalpojumiem, piemēram, pieņemot priekšlikumu direktīvai par vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu neatkarīgi no reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas". Grozījuma mērķis ir grozīt tekstu, lai norādītu, kādi pasākumi ir vajadzīgi, lai efektīvi īstenotu un piemērotu ES izstrādātos diskriminācijas novēršanas noteikumus.

**Balsojuma rezultāts**

Par: 67

Pret: 109

Atturas: 11

**3. GROZĪJUMS**

**SOC/724 – Panākt lielāku vienlīdzību Eiropas Savienībā**

**3.4.4. punkts**

**Grozīt šādi:**

| Specializētās nodaļas atzinums | Grozījums |
|---|---|
| EESK aicina Padomi, Parlamentu un Komisiju nodrošināt, ka priekšlikums direktīvai tiek pieņemts tādā redakcijā, kurā iekļauti tās vispārējie priekšlikumi par tiesību un tiesiskās aizsardzības līdzekļu pieejamības nosacījumu uzlabošanu, ***tostarp par*** mehānismiem, kas veicina tiesību pieejamību ar kolektīvās rīcības procedūru starpniecību, lai reāli nodrošinātu šādu pieejamību un valstu diskriminācijas novēršanas iestāžu kompetences atzīšanu. | EESK aicina Padomi, Parlamentu un Komisiju nodrošināt, ka priekšlikums direktīvai tiek pieņemts tādā redakcijā, kurā iekļauti tās vispārējie priekšlikumi par tiesību un tiesiskās aizsardzības līdzekļu pieejamības nosacījumu uzlabošanu, ***vienlaikus atstājot dalībvalstu ziņā lemt par iespējamiem*** mehānismiem, kas veicina tiesību pieejamību ar kolektīvās rīcības procedūru starpniecību, lai reāli nodrošinātu šādu pieejamību un valstu diskriminācijas novēršanas iestāžu kompetences atzīšanu. |

**Pamatojums**

Izpētes grupā un SOC specializētajā nodaļā visās trijās grupās netika panākta vienošanās par šo jautājumu. Procesuālās tiesības tradicionāli ir dalībvalstu kompetencē. Tāpēc pašām dalībvalstīm būtu jāizlemj, vai tās vēlas valsts līmenī ieviest kolektīvas rīcības/kolektīvās tiesiskās aizsardzības līdzekļus kā instrumentu vienlīdzības principa īstenošanai. Tas dotu arī iespēju jebkuru nacionālo sistēmu pielāgot valsts reālajai situācijai. Turklāt nedrīkst aizmirst, ka kolektīvā tiesiskā aizsardzība varētu tikt izmantota arī ļaunprātīgi.

**Balsojuma rezultāts**

Par: 60

Pret: 114

Atturas: 11

**4. GROZĪJUMS**

**SOC/724 – Panākt lielāku vienlīdzību Eiropas Savienībā**

**1.10. punkts:**

**Grozīt šādi:**

| Specializētās nodaļas atzinums | Grozījums |
|---|---|
| ***Lai*** pārvarētu individuālo tiesāšanās slogu un tiesvedībai būtu tāds spēks, kas atbilstu praksei, par kuru iesniegta prasība, un lai tiesiskais regulējums būtu efektīvs brīdinājums diskriminācijas regulēšanai***, EESK atbalsta to, ka ES izstrādā*** tiesību aktus tādu standartu pieņemšanai, kas ***dalībvalstīs*** palīdz īstenot kolektīvu rīcību, kuras mērķis ir uzlabot tiesiskās aizsardzības pieejamību un tās ietekmi cīņā pret diskrimināciju un vienlīdzīgas attieksmes veicināšanā. | ***EESK mudina dalībvalstis apsvērt un vajadzības gadījumā veikt atbilstošus pasākumus, lai*** pārvarētu ***vai atvieglotu*** individuālo tiesāšanās slogu un tiesvedībai būtu tāds spēks, kas atbilstu praksei, par kuru iesniegta prasība, un lai ***to*** tiesiskais regulējums būtu efektīvs brīdinājums diskriminācijas regulēšanai. ***Tas varētu ietvert*** tiesību aktus tādu standartu pieņemšanai, kas ***attiecīgajā dalībvalstī*** palīdz īstenot kolektīvu rīcību, kuras mērķis ir uzlabot tiesiskās aizsardzības pieejamību un tās ietekmi cīņā pret diskrimināciju un vienlīdzīgas attieksmes veicināšanā***. Lai veicinātu paraugprakses apmaiņu, Eiropas Komisija tiek aicināta sniegt informāciju par dažādajiem valstu tiesiskajiem regulējumiem šajā jomā***. |

**Pamatojums**

Izpētes grupā un SOC specializētajā nodaļā visās trijās grupās netika panākta vienošanās par šo jautājumu. Procesuālās tiesības tradicionāli ir dalībvalstu kompetencē. Tāpēc pašām dalībvalstīm būtu jāizlemj, vai tās vēlas valsts līmenī ieviest kolektīvas rīcības/kolektīvās tiesiskās aizsardzības līdzekļus kā instrumentu vienlīdzības principa īstenošanai. Tas dotu arī iespēju jebkuru nacionālo sistēmu pielāgot valsts reālajai situācijai. Turklāt nedrīkst aizmirst, ka kolektīvā tiesiskā aizsardzība varētu tikt izmantota arī ļaunprātīgi.

**Balsojuma rezultāts**

Par: 65

Pret: 113

Atturas: 8